

5. Sovětské Rusko. Od luboku ke konstruktivismu. Okna Rosta. Dmitrij S. Moor, Viktor Deni, Čeremnych, Majakovskij. Konstruktivismus. El Lisickij, Alexandr Rodčenko, Gustav Klucis. Fotomontáž. Revoluce v knižním designu. Vliv filmu a fotografie.

Léta následující **po revoluci z roku 1917 byla v Rusku** svědkem toho jak se **grafický design, spolu s filmem, rozvíjí v masové médium**. Vyvážený zejména do Německa a Nizozemí.

Kdyby si někdo chtěl rychle připomenout revoluce v Rusku:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_revoluce_\(1917\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_revoluce_(1917))

https://www.idnes.cz/technet/pred-100-lety/lenin-bolsevici-komuniste-ksss.A180308_161220_pred-100-lety_vov

LUBOK

Rusko mělo silnou vizuální tradici v lubocích (ruský lidový tisk doplněný kresbou či rytinou na papíře, dřevě nebo textilu), ikonách a ilustrovaných politických magazínech).

PLAKÁT JAKO VEŘEJNÝ MLUVČÍ = REVOLUČNÍ = REVOLUCE

Fyzické strádání v době občanské války a politických otřesů **se obrazy** staly v pologramotné společnosti **prostředníky revoluce**. Nebylo jiných vysvětlení politického vývoje, do doby vzniku rádia až na pouliční řečníky.

Plakáty se staly veřejným mluvčím, vykřikující vizualizované slogany.

- Později FOTOGRAFIE a GRAFICI > satirické pojetí, překračovaly objektivitu o pokroku

3 DRUHY PLAKÁTOVÉHO DESIGNU

1. Politické ilustrace / (Deni a Moor rozvíjeli ilustrované plakát)
2. Dřevorytové plakáty / Okna Rosty
3. Linoryt

1. Politické ilustrace

Oba dělali satiru a chtěli smrt ruskému impériu 1721–1917, přikláněli se na stranu bolševiků a chtěli občanskou válku (Ruská revoluce).

Většina plakátů si vystačila s ČERVNOU a ČERVENOU barvou. To sloužilo k silnějšímu efektu.

ČERVENÁ = (RUDÁ) = REVOLUČNÍ PRVKY > VLAJKY, DĚLNICKÉ KOŠILE, ROLNICKÉ HALENY

ČERNÁ = hlavní barva oblečení pro kapitalisty a kněží

VIKTOR DENI

- Satirik, karikaturista
- Jeden z hlavních umělců bolševického propagandistického plakátů
- **PLAKÁT Třetí internacionála** (komunistická strana)
 - Rudá ruka tvoří nápis strany a nutí tím šablonovitého kapitalistu s cylindrem, aby se před ní přikrčil. Slogan se propojuje s ilustrací.

„Soudruh Lenin čistí Zemi od špíny“, 1920

Viktor Deni 1921 – Třetí internacionála
(Komunistická strana = Kominternu)

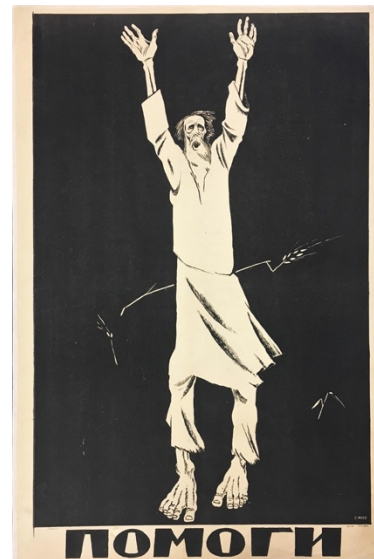
DMITRIJ S. MOOR

- **Moorovy alegorie** (obsahuje význam druhý, hlubší a skrytý) získávaly na síle:
 - Zvětšením
 - kontrasty doby minulé a nynější, nepřátel a hrdinů
 - které doplňoval sloganem **SMRT SVĚTOVÉMU IMPERIALISMU**

MOOR – Smrt světovému imperialismu 1919

Průmysl sevřený reakcionářským drakem, je zachraňován ozbrojenými silami revoluce.

DMITRIJ S. MOOR – Pomoz 1920

Osamocená postava žádající o podporu pro zasažené hladomorem z roku 1920, doprovozena jedním slovem **POMOZ**. Ilustrace už je doplněna o ideogram hladu v podobě dvou klasů ječmene.

2. Dřevorytové plakáty / Okna Rosty

Okna Rosty byly jednostranně potištěné věštníky, často ilustrované komickými příběhy, které většinou visely ve výlohách prodejen, na železničních stanicích a na frontě občanské války

- Byly vysoké 1-4 metry a tištěné ve více než 100 exemplářů pomocí cyklostylu
- **Okna Rosty vycházela z tradice dřevorytových plakátů LUBOK, která byla nově použita pro vlasteneckou propagandu. > tzv. OKNA ROSTY**
- **ROSTA 1919-1922 = státní agentura vysílající zprávy a informace po telegrafu a kontrolující tiskové zpravodajství.**

MICHAIL ČEREMNYCH

- Iniciátorem vzniku oken
- Politický karikaturista
- pro Rostu vytvořil na 500 plakátů

VLADIMIR MAJAKOVSKIJ

- Nejslavnějším tvůrcem
- napsal a nakreslil více než jednu třetinu z celkového objemu produkce dílny, která činila 1600 plakátů
 - Cyklostylová technika vyžadovala plošné barvy a jednoduché tvary, delikátní linie či subtilní písmo bylo nemyslitelné
- Plakáty byly tištěny přes noc v dílnách a následně distribuovány vlakem
 - Později vznikaly regionální ateliéry Rosty

Jedno z Majakovského oken ROSTA (překlad textu: Chceš? Vstup! Chceš porazit zimu? Chceš porazit hlad? Chceš mít co jíst? Chceš mít co pít? Rychle vstup do údernické skupiny příkladné práce.

3. LINORYT

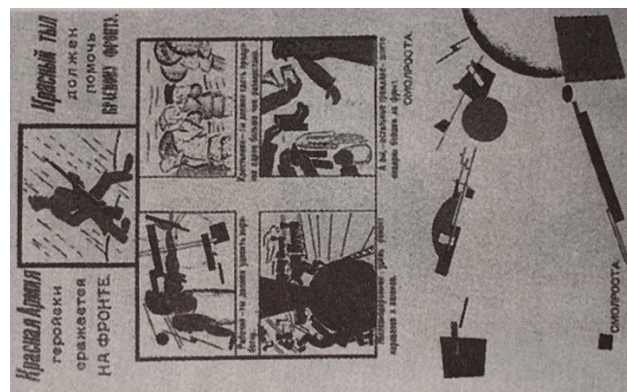
VLADIMÍR KOZLINSKÝ a VLADIMÍR LEBEDĚV

- V Petrohradu vytvářeli plakáty pomocí linorytu a na černotisk nanášeli barvu ručně.
- Hlavní představitelé **VLADIMÍR KOZLINSKÝ** a **VLADIMÍR LEBEDĚV** využívali spíše **komiksový styl**, tvořený **silnou černou linkou**.

Vladimír Lebeděv – Rolníci, nechcete-li krmit statkáře, nakrmte fonru...

- Na jednom okně Rosty se objevují dva druhy designu
 - Nahoře provedení v tradičním komiksovém stylu
 - Dole, kde je připojen slogan „Cos udělal ty pro frontu?“ je styl geometrický, šlo o dílo konstruktivisty: **Kazimír Malevič**

Kazimír Malevič – Rudá armáda vede hrdinný boj na frontě.

KONSTRUKTIVISMUS

- Konstruktivisté bořili **hráz mezi uměním a prací**, **odmítali představu jedinečného uměleckého díla**, které dle nich patřilo ke staré buržoazní společnosti.
- Mechanická výroba obrazů pomocí **FOTOGRAFIE** a reprodukce **TISKAŘSKÝM LISEM** vyhovovala jejich ideologii stát se spolupracovníky **při zakládání KOMUNISMU**.

EL LISICKIJ

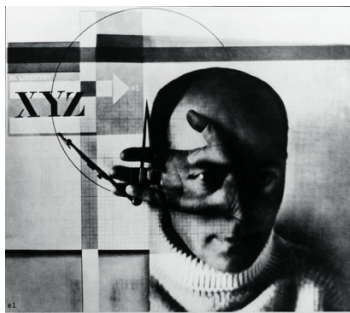
- Úspěšný **GRAFIK**, upravoval **KNIHY** a **INSTALOVAL VÝSTAVY**
- Průkopník **FOTOMONTÁŽE** pomocí **JUXTAPOZICE** (přikládání objektů k sobě) a **PŘEKLRÝVÁNÍ, KOLÁŽE**
- **Konstruktér** – autoportrét Celý obraz by se mohl pojit se sloganem „Pryč s ochranou uměleckých tradic! Ať žije konstruktivistický technik!“
- Jeho úprava knih spojovala geometrickou abstrakci a funkcionalismus. Podle něj je slovo vidět, nikoli slyšet. Sled stránek připodobňuje k filmu.

El Lisickij – Bijte bílé rudým klínem

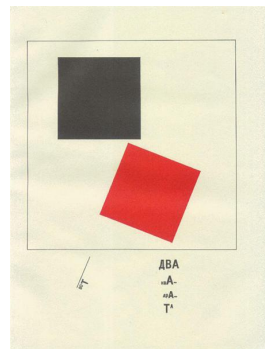
Ucelené spojení mezi tím, co říká obraz a tím co slova.

Sám navrhl slova i grafiku. Pro konstruktivisty typické.

El Lisickij 1924 – Konstruktér

Pro autoportrét využil El koláž (Slepování), montáž (překrývání), pokrytí obrazu kresbou a písmem, stejně tak vícenásobný tisk z negativů zobrazující ruku i čtverečkový papír. Grafik se stává sebevysvětlující ikonou, sestávající z oka, ruky, kružítkem, konce písmen abecedy a svého jména.

El Lisickij 1922 – Supermatský Příběh o dvou čtvercích

Příběh se odvíjí v titulcích doprovázený geom. Kompozicí čtverců s typografií po jeho okrajích.

El Lisickij 1923 – Pro Hlas

Grafická úprava Majakovského poemy PRO HLAS. Ilustrace byly tvořeny z tiskařského materiálu, hlavní z tisk. Linek. Kniha měla indexovaný zářez se symbolem pro každou báseň.

ALEXANDR RODČENKO – samozvaný „Reklamní konstruktér“

- **Rodčenko** byl jedním z prvních, kteří EXPERIMENTOVALI S **FOTOMONTÁŽÍ**
- Nejprve využíval nalezených obrázků ale v roce 1924 začíná sám fotografovat
- Spjoval segmenty speciálně pořízených fotografií s obrázky vystřiženými z časopisů a stejnou techniku použil pro řadu dvoubarevných obálek detektivních románů

**Rodčenko – reklama pro obchodní
dům GUM**

Dětsky nakreslené siluety zobrazují
4 rozkročené postavy s rukama
položenými na kruh s nápisem.
CHYTI SE ZÁCHRANNÉHO KRUHU!
VŠE PRO VŠECHNY. Vysoká kvalita, za
nízké ceny! Z první ruky! Dva
vykřičníky znázorňovaly symetričnost,
typickou pro Rodčenko.

**Rodčenko – Obálka časopisu Nový Lef
(1927)**

Široké pruhy barev a převrácené barvy
podél hlavní osy. Už nyní prvky
„švýcarského mezinárodního stylu“
který přišel až za 30 let.

Rodčenko – obálka pro Mess Mend

Upřednostňoval foto před ilustrací.
Podobně jako u obálky Mess Mend

GUSTAV KLUCISE

- **Gustav Klucis** využíval nové médium pro tvorbu **heroických obrazů sovětských úspěchů (umění socialistického konstruktivismu)**, často propojených s **vysvětlující statistikou** (Obraz: Rozvoj dopravy)

Gustav Klucise – Rozvoj dopravy: Pětiletý plán 1929

Plakát kombinuje **fotografické a grafické prvky**.
Hierarchicky odděluje čísla a důležitost sdělení.
Význam má být pochopitelný i bez přečtení sloganu.

Symbol **VELBLOUDA** = stáří co je poraženo
LOKOMOTIVA = nová dominance s rudou hvězdou

Takovéto plakáty **ohlašovaly úspěch sovětského grafického designu**.
Geometrie a základní barvy konstruktivistické abstrakce zůstaly, avšak
nejkomplexnější grafická díla **nezískávala svou grafickou formu**
s úpravu z předepsaného stylu, nýbrž na základě úsilí o vyjasnění významu.

KNIŽNÍ GRAFIKA

SOLOMON TELINGATER

- Příkladné využití **SLOVA** a **OBRAZU** v úpravě knihy Ilji Fejnberga Rok 1914 z roku 1934
- Hlavní **argumentace v knihách je nesena obrazy**. Text a obrazy nelze oddělit, obrazy jsou výhradně dokumentární, většinou jde o novinové fotografie, odznaky, medaile, zbraně, poštovní známky
- Tento typ montáže má svůj původ zejména ve **filmech z raných 20. let**, v nichž vedle sebe stavěli dva kontrastní prvky

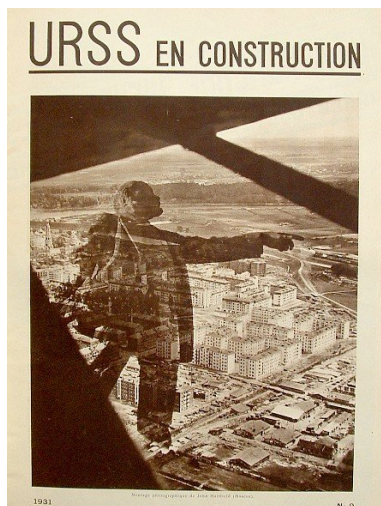
Knižní dvojstrana, 1934 – Solomon Telingater

Jde o **protiimperialistické vysvětlení vzniku právní světové války a Leninovy reakce na ni**. Podáno formou katalogových výňatků, textových sloupců a fotografií.

FILMOVÁ MONTÁŽ

VLADIMIR A GEORGIJ STENBERGER

- Na filmových plakátech se tato technika začala také využívat, bratry **Stenbergovými**
- **Nepoužívali jednu hlavní figuru** (což byla nejběžnější forma), **ale skládali dohromady detaily** z fotosek. (Př. OKO je nahrazeno OBJEKTIVEM kamery). **Divák si skládá a propojuje obrazy jako by šlo o plynulou sekvenci filmu.**
- **Dynamické filmové efekty** se objevovaly i v **měsíčníku USSR in Construction** jenž byl nejpokrokovějším a výsledkem sovětského designu.

Designéři odpovídali na výzvu nového média FILMU tím, že začali využívat fotografie (snímky) a ořezávatli či stavěli vedle sebe dramatické příběhy.

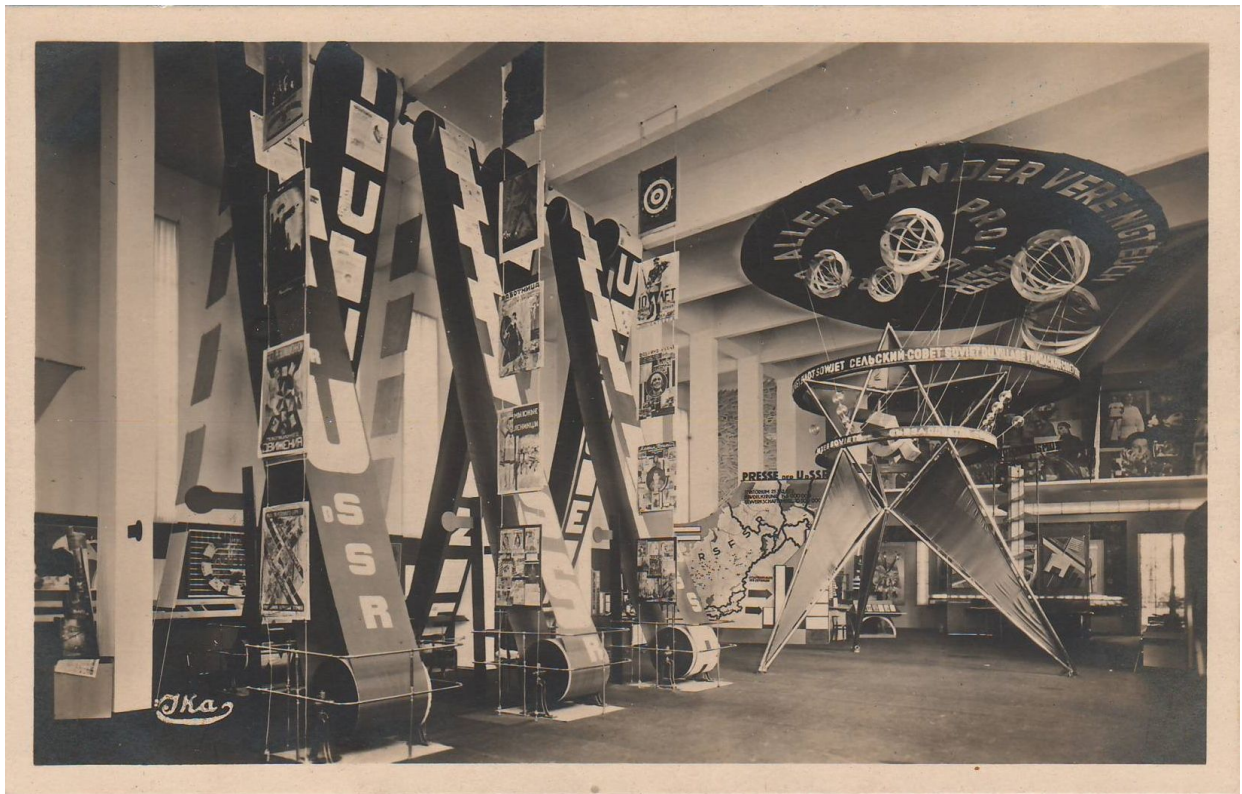

Výstava Pressa katalog 1928 – El Lisickij

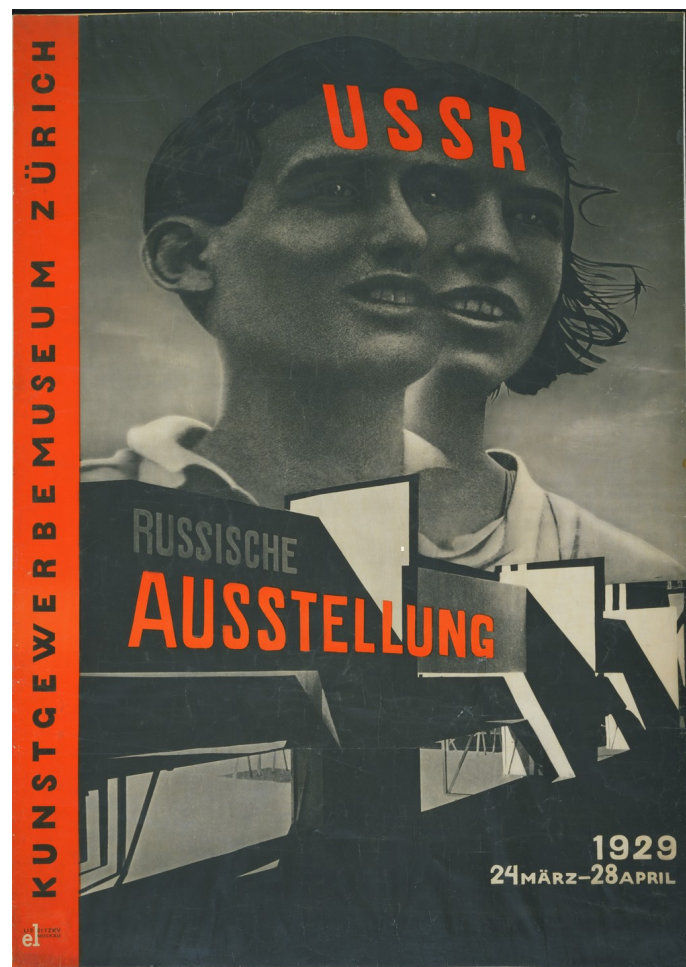
Sovětské designéry vytvářeli publikace rozkládací, obsahující poloprůhledné vlepé listy a různé výřezy, dokonce i leporelo, bylo použito všech grafických technik. Např. Po rozevření poslední půlstrany se odhalí, co voják chrání.

EL LISICKIJ

- **Důležitými prvky podporujícími obchod a propagující socialistickou kulturu byly veletrhy a výstavy**
 - Nejvyužívanějším tvůrcem výstav byl **Lisickij**, který měl význačný vliv i mimo Rusko. **Např. Příběh o dvou čtvercích byl přeložen do nizozemštiny.**
 - Roku 1928 představil na tiskařské výstavě **Pressa** v Kolíně nad Rýnem **fotomontáže v nadměrných velikostech.**

Výstava Pressa – El Lisickij

SSSR Ruská výstava – El Lisickij